Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні

Що це таке

Сексуальне насильство порушує сексуальну автономію та недоторканність особистості. Воно стосується будь-якого сексуального акту, вчиненого примусово або без згоди. Акт вважається сексуальним, якщо в конкретному контексті він сприймається як такий потерпілою особою, правопорушником або їхніми спільнотами. Погрози вчинити такі дії або спроби їх вчинити також становлять сексуальне насильство. Таким чином, фізичне вторгнення в тіло не є обов'язковою умовою для того, щоб сексуальне насильство відбулося.

Сексуальне насильство є формою гендерно зумовленого насильства (ГЗН). ГЗН — це шкода, заподіяна особі через її фактичну чи сприйману гендерну приналежність, або насильство, яке непропорційно вражає осіб певного гендеру. Репродуктивне насильство порушує репродуктивну автономію особи, наприклад, шляхом примусової вагітності, примусової стерилізації, примусового аборту або примусової контрацепції. Часто сексуальне та репродуктивне насильство перетинаються.

Згідно з міжнародним кримінальним правом, певні форми сексуального насильства прямо криміналізовані як воєнні злочини або злочини проти людяності (Римський статут Міжнародного кримінального суду). Ці злочини включають зґвалтування, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, примусову стерилізацію та будь-яку іншу форму сексуального насильства порівнянної тяжкості.
Відповідно до Кримінального кодексу України, стаття 438 встановлює відповідальність за воєнні злочини, включаючи жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням та використання засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом. Воєнні злочини караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Згідно з міжнародним правом у сфері прав людини, сексуальне насильство, що прирівнюється до катувань, заборонено за будь-яких обставин.

Сексуальне насильство може бути пов'язане зі збройним конфліктом — у такому разі воно називається сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом (СНПК). Зв'язок із конфліктом може бути прямим, коли сексуальне насильство вчиняється стороною конфлікту; або непрямим, коли пов'язана з конфліктом травма.

У зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну сексуальне насильство вчиняється проти українських цивільних осіб та військовополонених

Як це відбувається

Приклади сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом в Україні, засновані на свідченнях тих, хто вижив, включають:

Під час катувань мені казали, що зараз вони також під'єднають дроти до моїх статевих органів і пустять струм так, що я ніколи більше не зможу мати дітей. Це викликало в мене жах.
(Погроза удару струмом у геніталії)

П'яний озброєний військовий прийшов і почав розповідати про себе. Потім він подивився на мене, взяв мою руку і засунув собі в штани. Хтось його покликав, але коли він повернувся, то сказав, що або я вступлю з ним у сексуальний контакт, або він мене розірве чи відріже мені голову
(Примусові торкання геніталій, погроза зґвалтуванням)

На плацу нам наказали роздягнутися, нахилитися і розставити ноги. Поруч стояла жінка, яка дивилася, як нас б'ють, і сміялася.
(Примусове оголення, сексуальне приниження)

Нас жорстоко били щодня. Одного разу під час перевірки мене вдарили електрошокером у ділянку геніталій
(Удар струмом у геніталії)

DIGNITY

Харківська правозахисна група

Хто стає потерпілим

Особи, які зазнають СНПК, включають жінок, чоловіків, дівчат та хлопчиків. Певні групи, зокрема люди, які перебувають в умовах примусу, можуть стикатися з підвищеним ризиком:

- особи, які проживають на окупованих або прифронтових територіях
- особи, позбавлені волі, включаючи військовополонених та затриманих цивільних осіб
- представники ЛГБТІК+ спільноти
- особи з інвалідністю
- люди похилого віку
- представники етнічних або мовних меншин

Чому це відбувається

Порушення статевої недоторканності особи є вторгненням у найбільш приватну фізичну та психологічну сферу індивіда.

Таке насильство демонструє абсолютну владу агресора та вимушену безпорадність потерпілої особи. З цієї причини СНПК є особливо жорстоким і ефективним методом домінування, примусу та придушення опору під час збройного конфлікту.

ІВ українському контексті агресія Російської Федерації спрямована на знищення української ідентичності. Як наслідок, сексуальне насильство проти українців часто включає репродуктивні елементи, зокрема погрози або дії, спрямовані на унеможливлення репродукції.

Наслідки

Сексуальне насильство може призвести до:

- фізичних травм, зокрема травм геніталій
- вагітності, безпліддя
- інфекцій, що передаються статевим шляхом
- емоційних реакцій, таких як страх, гнів, провина, сором та втрата самооцінки
- станів психічного здоров'я, включаючи посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресію, тривогу та розлади сну
- втрати сексуального інтересу або задоволення
- соціальних наслідків, включаючи стигматизацію та звинувачення потерпілої особи

Що робити

Не нашкодь. Фахівці, які працюють із випадками сексуального насильства, повинні переконатися, що вони професійно підготовлені для документування випадку та підтримки потерпілих. В іншому випадку потерпілу особу слід направити до кваліфікованих фахівців.

Негайно:

- Переконайтеся, що особа, яка вижила, перебуває в безпечному, захищеному та сприятливому середовищі
- Запобіжіть подальшій шкоді, включаючи вагітність, інфекції, травматизацію та поранення
- Виявіть, зберіть та збережіть усі судово-медичні доĸази:
    - Порадьте потерпілій особі не митися, не чистити зуби та не змінювати одяг
    - Зберіть будь-які матеріали (презервативи, серветки, одяг, простирадла) у чисті контейнери
    - За першої можливості (або нагоди) пройдіть судово-медичне обстеження (експертизу)

Коли ситуація дозволяє:

- Надайте медичну допомогу, кваліфіковану психосоціальну підтримку та правову допомогу
- Задокументуйте випадок відповідно до етичних та орієнтованих на потерпілу особу стандартів
- Повідомте про випадок відповідні органи влади за умови отримання інформованої згоди
- Сприяйте доступу до засобів правового захисту, включаючи реабілітацію та правосуддя

Матеріали для читання

Цей документ призначений для підвищення обізнаності українських фахівців щодо СНПК. Він не замінює фахової підготовки, необхідної для надання допомоги потерпілим, які пережили СНПК.
Для отримання додаткових матеріалів для читання, будь ласка, скористайтеся QR-кодом.

www.dignity.dk/en/fact-sheets-health/

DIGNITY

Харківська правозахисна група